

THE CONCEPT OF EARLY PREVENTION OF OFFENSES AND ITS SIGNIFICANCE

Ulugbekov Bakhodir Abdasovich

Deputy Head of the Advanced Training Institute of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor, Colonel
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20796907>

ARTICLE INFO

Received: 02nd June 2026

Accepted: 04th June 2026

Online: 05th June 2026

KEYWORDS

Offenses, crime prevention, early warning, prevention subjects, public safety, prevention inspector, criminogenic factors, legal culture, mahalla, social prevention, legal education, combating crime.

ABSTRACT

This article analyzes the theoretical and legal essence of the concept of early crime prevention, as well as its role and significance in ensuring public safety. It also highlights the content of preventive measures aimed at eliminating the causes and conditions of offenses, the interaction of prevention entities, and the significance of reforms being implemented in this field in our country. The author has put forward proposals on some organizational and legal aspects of improving the effectiveness of the system of early crime prevention.

ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ БАРВАҚТ ОЛДИНИ ОЛИШ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ АҲАМИЯТИ

Улуғбеков Баходир Абдасович

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Малака ошириш институти бошлиғининг ўринбосари, юридик фанлари бўйича фалсафа доктори, доцент, полковник

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20796907>

ARTICLE INFO

Received: 02nd June 2026

Accepted: 04th June 2026

Online: 05th June 2026

KEYWORDS

Хуқуқбузарлик, хуқуқбузарликлар профилактикаси, барвақт олдини олиш, профилактика субъектлари, жамоат хавфсизлиги, профилактика инспектори,

ABSTRACT

Мазкур мақолада хуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш тушунчасининг назарий-хуқуқий моҳияти, унинг жамият хавфсизлигини таъминлашдаги ўрни ва аҳамияти таҳлил қилинган. Шунингдек, хуқуқбузарликларнинг келиб чиқиш сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этишга қаратилган профилактик чора-тадбирларнинг мазмуни, профилактика субъектларининг ўзаро ҳамкорлиги ҳамда мамлакатимизда мазкур соҳада амалга оширилаётган ислохотларнинг аҳамияти ёритилган. Муаллиф томонидан хуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш тизими

криминоген омиллар, ҳуқуқий маданият, маҳалла, ижтимоий профилактика, ҳуқуқий тарбия, жиноятчиликка қарши курашиш.

самарадорлигини оширишнинг айрим ташкилий-ҳуқуқий жиҳатлари бўйича таклифлар билдирилган.

Ҳуқуқий демократик давлат қуриш ва фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш шароитида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш давлат сиёсатининг муҳим йўналишларидан бири ҳисобланади. Жамият тараққиёти, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳамда жамоат хавфсизлигини мустаҳкамлаш кўп жиҳатдан ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизими самарадорлигига боғлиқ. Шу нуқтаи назардан ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш масаласи нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, балки бутун жамият олдида турган муҳим вазифалардан бири ҳисобланади.

Ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш деганда ҳуқуққа хилоф хатти-ҳаракатлар содир этилмасидан аввал уларнинг келиб чиқишига сабаб бўлувчи омиллар, шарт-шароитлар ва хавfli тенденцияларни аниқлаш ҳамда уларни бартараф этишга қаратилган ҳуқуқий, ташкилий, ижтимоий, тарбиявий ва бошқа чоратadbирлар тизими тушунилади. Барвақт профилактиканинг асосий мақсади ҳуқуқбузарлик оқибатларини бартараф этиш эмас, балки унинг содир этилишига йўл қўймасликдан иборатдир. Мазкур

ёндашув жаҳон криминологиясида ҳам жиноятчиликка қарши курашишнинг энг самарали усули сифатида баҳоланади [1, Б. 214].

Криминологик нуқтаи назардан ҳуқуқбузарликлар муайян ижтимоий, иқтисодий, маънавий ва психологик омиллар таъсирида вужудга келади. Ишсизлик, оилавий муаммолар, аҳолининг ҳуқуқий маданияти етарли даражада шаклланмаганлиги, ёшларнинг бўш вақтларини самарали ташкил этилмаслиги, салбий муҳит таъсири каби омиллар ҳуқуқбузарликларнинг келиб чиқишида муҳим аҳамият касб этади. Шу сабабли мазкур омилларни ўз вақтида аниқлаш ва уларни бартараф этиш ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишнинг муҳим шарти ҳисобланади [2, Б. 87].

Ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олишнинг аҳамияти, аввало, унинг ижтимоий самарадорлиги билан белгиланади. Агар ҳуқуқбузарлик содир этилгандан кейин давлат томонидан ҳуқуқий таъсир чоралари қўлланилса, барвақт профилактика орқали унинг содир этилишига умуман йўл қўйилмайди. Бу эса давлат ва жамият учун моддий ҳамда маънавий зарарларнинг олдини олиш имконини беради. Шу маънода профилактика ҳар қандай

жазо чораларига нисбатан самаралироқ ҳисобланади [3, Б. 54].

Барвақт профилактика ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этишга қаратилганлиги билан ҳам аҳамиятлидир. Амалиёт шуни кўрсатмоқдаки,

ҳуқуқбузарликларнинг аксарияти тасодифан эмас, балки муайян омиллар таъсирида шаклланган салбий муҳит натижасида содир этилади. Шунинг учун профилактика субъектларининг асосий вазифаси ҳуқуқбузарлик содир этган шахс билан эмас, балки ҳуқуқбузарлик содир этиши мумкин бўлган хавф гуруҳига кирувчи шахслар билан ишлашдан иборат бўлиши лозим.

Ўзбекистон Республикасида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасида мустақкам ҳуқуқий асос яратилган. Хусусан,

«Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги Қонунда профилактика субъектлари, уларнинг ваколатлари ва вазифалари белгилаб берилган. Мазкур қонунга мувофиқ ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, таълим муассасалари, жамоат ташкилотлари ҳамда бошқа субъектларнинг ҳамкорлиги асосида амалга оширилади [4].

Сўнгги йилларда мамлакатимизда маҳаллабай ишлаш тизимининг жорий этилиши ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда. Маҳалла фуқаролар йиғини, профилактика инспектори, ёшлар етакчиси ва хотин-

қизлар фаолининг ҳамкорлиги асосида аҳолининг ижтимоий муаммолари ўрганилиб, уларни бартараф этиш чоралари кўрилмоқда. Бу эса ҳуқуқбузарликларнинг келиб чиқишига сабаб бўлувчи омилларни эрта босқичда аниқлаш имконини бермоқда.

Барвақт профилактиканинг муҳим йўналишларидан бири ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ҳисобланади. Чунки ёшлар жамиятнинг энг фаол қатлами бўлиши билан бирга турли салбий таъсирларга нисбатан ҳам мойил ҳисобланади. Шу сабабли таълим муассасаларида ҳуқуқий тарбия ишларини кучайтириш, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш, уларни спорт ва маданий тадбирларга кенг жалб қилиш ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади [5, Б. 173].

Замонавий ахборот технологияларининг ривожланиши профилактика фаолиятини янги босқичга олиб чиқмоқда. Рақамли платформалар, сунъий интеллект технологиялари ва электрон маълумотлар базалари орқали ҳуқуқбузарликларнинг келиб чиқиш эҳтимоли юқори бўлган ҳудудлар ва шахсларни аниқлаш имконияти кенгаймоқда. Бу эса профилактика чораларини манзилли ташкил этиш ва уларнинг самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Хулоса қилиб айтганда, ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш жамият хавфсизлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш

ҳамда жиноятчиликка қарши
курашишнинг муҳим
йўналишларидан бири ҳисобланади.
Унинг самарадорлиги профилактика
субъектларининг ҳамкорлиги,
аҳолининг ҳуқуқий маданияти
даражаси, замонавий
технологиялардан фойдаланиш ҳамда

ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шарт-
шароитларини бартараф этиш бўйича
амалга оширилаётган чора-
тадбирларга боғлиқ. Шунинг учун
барвақт профилактика тизимини
такомиллаштириш давлат ва
жамиятнинг устувор вазифаларидан
бири бўлиб қолаверади.

References:

1. Долгова А.И. Криминология: учебник. – Москва: Норма, 2021. – 1008 с.
2. Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии. – Москва: Юрайт, 2020. – 531 с.
3. Кудрявцев В.Н. Причины правонарушений. – Москва: Норма, 2019. – 286 с.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги Қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.
5. Аванесов Г.А. Криминология и профилактика преступлений. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2020. – 399 с.